

Manuel Castells

kent, sınıf, iktidar

kent, sınıf, iktidar

kent, sınıf, iktidar

ÇEVİREN: ASUMAN ERENDİL

Manuel Castells

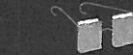
"... Böylece, kentsel büyümenin olumsuz yönleri, yani "sanayi uygarlığının engellenemez kangreni" tek suclu olarak ortaya çıkar ve oyun kazanılır. Birey, kapitalist birikim destanını sürdürüp bireysel satınalma gücünü geliştirebilir ancak yine de bu muhteşem kurgularla, insanların yaşam düzeyi ve tarzını yansıtan tarihsel gerçek arasındaki çelişki yoğunlaşarak artmaya devam etmektedir. Bu döngüyü tamamlamak üzere, zorunlu olarak bireyselleşmiş ve kişiselleşmiş günlük yaşamda bir "terslik" oluştuğunda bir psikiyatrist ya da bir polis daima hazır bulunacaktır!"

Manuel Castells

ISBN 975-7298-22-0



9 789757 298229



Bilim ve Sanat

mitleştirilmesini reddeder ve kârlılığın verimliliğe yönelik değerlerine bir karşı saldırı oluşturur. Bu anlamda çevre hareketi ile doğaya dönüş düşüncesi, sanayileşmeyi ve bilimi reddediş, bu iki alanın bu şekilde birleştirilmesiyle gerçek bir *devrimci ütopyayı* temsil etmektedir. 'Sanayi-sonrası toplumu' reddediş, aynı zamanda hem bir isyanın belirtisidir hem de artık bolluk çağına ulaştığımızı ve tek yapılması gerekenin, insanlığın uzun yürüyüşünün (doğal) meyvalarının toplanılması olduğunu savunan bir ideolojinin kabul görmesidir. Bu, çevre konusunun, öğrenci hareketi içerisinde biçimlendirilen *idealist Sol-kanat* yönüdür.

Bu karmaşık ve iniş çıkışları olan bileşimde bir başka unsur daha bulunmaktadır; bu da özellikle büyük kentlerde yaşayan, toplumun artık işe yaramaz hale gelmiş geniş kesimlerinin ortak tüketim koşullarıdır. Bunlar için doğaya dönüş bir isyan çıktığı, bir ideolojik kaçış anlamına gelmektedir; ancak aynı zamanda da dünyanın en zengin ülkesinin direttiği günlük yaşam koşullarının siyasi bir anlamla yüklü bir şekilde reddedilmesidir. Ekoloji hareketini tanımlayan ortak nokta, bütün bu unsurların, toplumsal farklılıkları göz ardı eden ve çelişkiyi Teknoloji ve Doğa arasındaki karşıtlık olarak gören bir paradigma altında biraraya gelmesidir.

Dolayısıyla, bir paradigma olarak çevre konusu, daha önce söz ettiğimiz gibi altında yatan çıkarlar doğrultusunda tam bir ideolojik mistifikasyona dönüşmektedir. Ancak yine sözünü ettiğimiz önemli eğilimlerle bağlantıları düşünüldüğünde, çevre hareketi toplumsal bir pratik olarak kitlelerin günlük yaşantılarında karşı karşıya kaldıkları gerçek toplumsal sorunları ifade etmektedir. Ancak değişimi sağlayabilecek tek yol olan siyasi pratik ile bağlantı, bugünkü ekoloji hareketi içinde ikincil konumda olan devrimci unsurlar (ütopik karşı-kültür ve ortak tüketim için talepler) hareketin eksenine haline gelmedikçe kurulamaz.

Dolayısıyla, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ekolojik hareket ya bütünüyle bir mistifikasyon olarak kalacaktır, ya da değişimin çok güçlü bir kaldıracı haline gelecektir. Bu tümüyle siyasi hareketlerin, bu yeni kentsel toplumsal hareketleri farkederek yönlendirebilme yeteneğine bağlıdır.

VIII. KENT, SINIF VE İKTİDAR

Kentsel sorunlar giderek sanayileşmiş kapitalist toplumlardaki siyasi tartışmaların merkezinde yer almaktadır. İtalyan Solu 1975'de bütün büyük kentlerde, belediye seçimlerinde çoğunluğu elde etmişti; bu kısmen kentsel protestolara, kısmen de alternatif bir yerel yönetim biçimi sunmasına dayanıyordu. Aynı olgu Japonya'da da ortaya çıktı; sosyalistler ve komünistler kentsel ve çevresel sorunlara öncelik tanıdıkları için önemli şehirlerin çoğunda yönetime geçtiler. A.B.D.'de New York krizi, bir dizi toplumsal çelişkinin en çarpıcı göstergesidir; bu durum, kaçınılmaz olarak Amerikan toplumunun hakim çıkarları etrafında örgütlenmiş bir kent modelinin sorgulanmasına yol açmıştır. Fransa'da kentsel ve bölgesel politikalar, Galley Bill ile ilgili tartışmada da gözlemlendiği gibi, farklı siyasi güçler arasındaki ayrımların ve mücadelelerin en açık göstergesidir (1975'de arazinin spekülatif kullanımına yüksek vergi konulmaya çalışılmış ancak bu olay iş çevrelerinde yaygın bir muhalefetin başlamasına neden olmuştur). Buna benzer bir başka olay ise toplu ulaşım ve kentsel yenileme programları ile ilgili alınan tedbirler nedeniyle ortaya çıkmıştır. Orta sınıfların artık daha büyük bir kısmı *grands ensembles*'de oturmaktadır; bazı gözlemciler ise, 1976 bölge seçimlerinde Solun başarı göstermesini bu bölgelerde oturanların bu yeni yerleşme ortamlarındaki yaşam biçimleri ile ilgili hoşnutsuzluklarına bağlamaktadırlar. Daha sonra açıklayacağımız gibi, bu süreç aslında daha da karmaşıktır.

Siyasi iktidarın kurumsal görünümünün yanısıra halk hareketlerinin ortaya çıkışına da tanık olmaktayız; son yılların en önemli olgularından biri, kentsel ve çevresel sorunlarla ilişkili toplumsal protestoların ve taleplerin ortaya çıkışıdır. Kent ve buna

De. 11. 74

ilişkin sorunların iktidar pratiğindeki önemi farklı biçimlerde giderek artmaktadır. Bu ilişki ters bir yönde de gelişmektedir; siyasi iktidar, ki devlet bunun yoğunlaşmış bir ifadesidir, kenti giderek daha fazla biçimlendirmektedir. Kent üzerindeki devlet müdahalesi, hem doğrudan hem dolaylı olarak, kent yapısını oluşturan kamu kaynaklarının örgütlenmesinde temel bir unsur haline gelmektedir.¹

Bu kentsel siyasileşme nereden kaynaklanmakta ve nereye doğru gitmektedir? Bu bir düzeyde gelişmiş kapitalizmin ekonomik ve toplumsal evriminin neden olduğu çelişkili sürecin bir sonucudur. Sermayenin yoğunlaşması, üretim araçlarının ve yönetim birimlerinin, aynı zamanda da zorunlu işgücünün yoğunlaşmasına yol açmaktadır. İşçilerin mekansal olarak yoğunlaşması, bunların gerek duyduğu tüketim araçlarının da yoğunlaşmasını belirlemektedir. Bu özel bireysel tüketimi (pazarda satılan mallar) olduğu kadar ortak tüketimi (taşınmaz mal ve hizmetler) de ilgilendirmektedir. Ayrıca, üretim ve yönetimin çeşitli birimleri arasında artan karşılıklı bağımlılık, hem üretimde hem de tüketimde, ekonomik sürecin bütününün düzgün işlemesini engellemektedir.

Devlet ve Ortak Tüketim

Bu süreçler, büyük kentsel yapıların temelinde bulunmaktadır. Teknolojik gelişmelerle birlikte, işgücünün üretim sürecindeki rolü genişlemektedir: her işçi makinalara giderek daha fazla yapılan sermaye yatırımını üretken hale getirmek zorundadır; teknik ve ekonomik birimler arasındaki bağımlılık işgücünün daha programlı olarak çalışmasını gerektirir, son olarak da, teknolojik ilerlemenin hızlanması, haber ve bilginin rolünü de güçlendirmektedir; sonuç olarak da, işgücünün *bir bölümünün* değer yaratabilmesi için becerilerinin çoğaltılması gerekmektedir. İşgücünün stra-

1. Bu durum Fransa'da kent politikası üzerine araştırmaların gelişmesi nedeniyle açıkça ortaya çıktı. Bu araştırmaların bulgularının sentezi için, bkz. Dieppe Colloquium'un derleme cildi: *Politiques urbaines et planification des villes* (Ministry of Equipment, 1974).

tejik rolü, bunun için gerekli olan ortak tüketim araçlarının, özellikle de kamu kaynakları ve hizmetlerin rolünü eşit ölçüde artırmaktadır. Konut, okul, kreş, bakımevi, sağlık, kültür, ulaşım gibi hizmetler kentsel yapı ve üretim sürecinin ihtiyaçları açısından zorunlu hale gelmiştir. Hergün az çok aynı saatlerde işçileri kentin dört bir yanına taşıyan bir ulaşım sistemi olmaksızın bir emek pazarı tasarlanabilir mi?

Bu ortak tüketim araçları, özel tüketimin örgütlenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, otomobil sanayinin gelişimi tümüyle kent içinde hızlı bir ulaşım ağının örgütlenmesine bağlıdır. Banliyölerde alışveriş merkezlerinin kurulması, belirli bir tür tüketimin canlanmasına yol açarken, aynı zamanda konut ve ulaşım politikalarına, arazi pazarının durumuna bağlıdır. Artık biliyoruz ki, gelişmiş kapitalizmin en önemli sorunu, üretken ve kârlı hale getirilmesi gereken büyük miktardaki sermayenin hızına yetişebilen yeni pazarların bulunmasıdır.

Özel sermaye için zorunlu hale gelen talep artışı bir dizi mekanizmaya bağlıdır (krediler, mali politikalar, reklam, vb.). Bunlardan biri de örgütlenme tarzının kendisi ve kamu hizmetlerinin sağlanması ile ortaya çıkan tüketimdir. Örneğin, Amerikan banliyöleri (ve muhtemelen Fransız banliyöleri, ancak bu aşamada bunu yalnızca A.B.D. için iddia edebiliriz) özel tüketimin teşvik edilmesi için güçlü araçları oluştururlar. Ancak banliyöler ile buna bağlı davranış ve tüketim modeli, belirli bir kent politikasıyla gerçekleşmiştir; devlet ise bu politikanın en önemli aracı olmuştur.²

Dolayısıyla, eğer toplumun öncelikle üretim süreciyle belirlendiği doğru kabul edilirse, ikincil bir çelişki olarak ortaya çıkan ortak tüketim, toplumsal örgütlenmede giderek artan bir önem kazanmaktadır. Buna göre, kamu kaynakları yalnızca üretim ve tüketim süreçleri için gerekli olmakla kalmaz, aynı zamanda gelişen toplu taleplere de yanıt verir. Bu talepler, tarihsel, eşzamanlı ve orantısız olarak üretici güçlerin gelişmesi ve özellikle sınıflar arası

2. Bkz. M. Castells, 'La crise urbaine aux Etats-Unix', *Les temps modernes* (Şubat, 1976).

mücadelede güç ilişkilerinin dönüşümüyle belirlenirler. İşçi sınıfı hareketi gelişmiş kapitalist ülkelerde güçlenip siyasi olarak etkili hale geldikçe, işverenlerden alınan doğrudan ücret, toplumsal olarak zorunlu tutulan dolaylı ücretlerle ve ortak mal ve hizmetlerle giderek daha fazla desteklendi. Bunlar, genel yaşam standartını sağlamak açısından çoğu zaman doğrudan verilen ücretlerin nominal miktarından daha önemli oldu.³

Dolayısıyla, kapitalizm geliştikçe, sermayenin evrimi, üretim ve tüketim süreçleri, ayrıca toplumsal taleplerin karşılanması için, kentsel yapının temelinde yer alan ortak tüketim araçları giderek daha gerekli hale geldi. Ortak malların çoğunun üretimi ve yönetimi özel sermaye için genellikle kârlı değildir- en azından sermayenin kâr etmesi için gerekli ön koşullar dışardan bir müdahale ile sağlanmadığı sürece. Bunun nedenleri bir cümlede özetlenemeyecek kadar karmaşıktır ancak bu durumun, bu tür mal ve hizmetlerin 'doğasından' değil, sınıflar arası tarihsel ilişkilerden kaynaklandığı söylenebilir.⁴

Bu geldiğimiz noktada, kapitalist gelişmede ortaya çıkan bir temel çelişkiye değinmek gerekir: sermayenin mantığı çeşitli temel talepleri karşılamaya uygun değildir. Bu çelişkiyi çözmek için devlet kararlı bir şekilde ortak tüketim araçlarının üretim, dağıtım ve yönetimi ile bu hizmetlerin mekansal olarak örgütlenmesine müdahale etmektedir.⁵ Dolayısıyla, ortak altyapı ve ortaya çıkan kent sistemi, devletin rolünden doğrudan etkilenecektir. Devlet müdahalesinin evriminin yaklaşık bir göstergesi olarak devlet harcamalarının bütçedeki payı alınır ve bu ulusal gelir içinde yüzde olarak ifade edilirse, Fransa'da işlevlere göre yapılan harcamalarda keskin bir dönüşüm gözlenebilir. Geleneksel işlevler olarak kabul

3. Bkz. P. Grevet, *Besoins populaires et financement public* (Paris: Editions Sociales, 1976).

4. Bkz. E. Prêteceille, *Equipments collectifs, structures urbaines et consommation sociale* (Paris: Centre de Sociologie Urbaine, 1975) ve C. Pottier, *La logique du financement public de l'urbanisation* (Paris: Mouton, 1975).

5. Bu çözümleme 'State Intervention, Collective Consumption and Urban Contradictions'da daha da geliştirilmiştir: *La crise de l'Etat*, (der.) N. Poulantzas (Paris: P. U. F., 1976).

edilen savunma ve yönetimin G.S.M.H. (Gayri Safi Milli Hasıla) içindeki payı, 1870'de yüzde 5'ken 1970'de 9.9'a; tarım, sanayi ve ticarete yapılan destek ise 0'dan yüzde 2.9'a çıkmıştır. 'Ortak mal ve hizmetler' (eğitim, kültür, sosyal programlar, ulaşım, konut ve kentleşme) olarak sınıflandırılacak harcamalar ise aynı dönemde yüzde 1'den 14.1'e yükselmiştir.⁶

Ancak bu müdahale basit bir düzenleme mekanizması değildir. Devletin faaliyeti, sınıf mücadelesinden büyük ölçüde etkilenen siyasi sürecin bir sonucudur. Dolayısıyla siyasi mücadeleler, ortak tüketim araçlarının ve kent sisteminin yönetiminde belirleyici olacaktır. Bunlar toplumsal pratikleri koşulladığı ölçüde, toplumsal gruplar bu alanda yapılan devlet müdahalesinden etkilenirler ve devlet, *günlük hayatı yapılandıran ortak hizmetlerin gerçek yöneticisi* haline gelir. Ortak tüketim alanında gelişen karşıtlıklar ve kentsel örgütlenmede ortaya çıkan çelişkiler, devlet müdahalesine ve bunun altında yatan siyasi eğilimlere neredeyse doğrudan yansımaktadır. Kentteki devlet müdahalesi, acil olarak gerek duyulan mal ve hizmetlerin üretilmemesinin ortaya çıkardığı çelişkileri çözmeye çalışırken, günlük yaşamın maddi koşulları ile devlet politikalarının sınıfsal içeriği doğrudan eklemlendiğinde, kentsel çelişkiler *siyasileşmekte ve küreselleşmektedir*.

İşçi Sınıfı, Yeni Küçük Burjuvazi ve Sosyalizme Demokratik Geçiş

Böyle bir evrim, siyasi bir bakış açısından temel niteliktedir zira kentsel çelişkilerin özelliği, 'yeni küçük burjuvazi' (teknisyenler ve memurlar) de dahil olmak üzere bütün halk sınıflarını içine almasıdır. Konut krizi işçi sınıfının çok ötesine yayılmakta; toplu ulaşım krizi hergün işe gitmek zorunda olan herkesi ilgilendirmekte; kreşlerin ve bakımevlerinin yokluğu bütün kadınları etkile-

6. C. André, R. Delorme ve A. Kouévi, *Etude analytique et numérique des tendances significatives et des facteurs explicatifs de l'évolution des dépenses et recettes publiques françaises au cours de la période 1870-1970*, (Paris: CEPRE-MAP, 1974), 2 cilt.

24
mektedir. Mekanın toplumsal ve işlevsel olarak ayrıştırılması yalnızca iktidar sahibi elitleri oluşturan küçük bir azınlığın işine yarmakta; kirlenme ise büyük ölçüde bölünmez bir sorun oluşturmaktadır. Ancak bu karşıtlıklar toplumun büyük bir kısmını etkiliyorsa, bunlar kaçınılmaz olarak 'kent ortamına' özgü 'doğal' sonuçlar değildir; tarihsel olarak tanımlanmış toplumsal ilişkiler tarafından belirlenirler.⁷ Bizimki gibi toplumlarda ortaya çıkan gelişmeler, *bu özel biçimiyle*, üretim ve tüketimin kapitalist örgütlenmesinden ve finans kapitalin hakim fraksiyonu etrafında oluşan iktidar bloğunun büyük ölçüde egemen olduğu devlet müdahalesinden kaynaklanırlar.

Dolayısıyla, kentsel gelişmeler yoluyla, hakim toplumsal mantık bölünmez bir şekilde bütün halk sınıflarını etkiler. Kentlerde oturanlar ve hergün evden işe gidip gelenler çeşitli protesto eylemleriyle tepki göstermekte ve bunlar bir tür *kentsel sendikacılık* biçiminde ortaya çıkmaktadır.⁸ Özellikle, iş yaşamlarında zayıf bir mücadele ve örgütlenme geleneğine sahip yeni küçük burjuvazinin⁹ bu eylemlere önemli ölçüde katılması dikkat çekicidir. Daha önce işçi sınıfı hareketinin yönelim ve örgütlenmesine geleneksel olarak uzak kalan halk tabakasının (kısmen toplumsal işbölümü içindeki konumlarına bağlı olarak), tekelci sermayenin hegemonyası ile belirlenen devlet uygulamalarına nesnel olarak karşı çıkışın bilincine varmasında *kentsel mücadeleler* bir araç haline gelmiştir.¹⁰ Dolayısıyla, ortak tüketim birimlerinin (büyük kentler) oluşması, bu şartlarda bütün sınıfların ortak protesto örgütlenmelerine yol açmakta ve devlet müdahaleleri de zaman zaman bu protestoyu siyasileştirmektedir.

7 Bkz. M. Castells, *La question urbaine* (Paris: Maspéro, 1972).

8 Bkz. M. Castells, E. Cherki, F. Godard ve P. Mehl, *Crise du logement et mouvements sociaux urbains* (Paris: Mouton, 1978).

9 Nicos Poulantzas tarafından tanımlandığı biçimde: *Social Classes in Contemporary Capitalism* (Londra: New Left Books, 1975).

10 Fransa'daki kentsel politikaların tekelci sermayenin çıkarları doğrultusunda belirlenmesinin empirik temelleri üzerine önemli sayıda çalışmaya sahip olmaya başlıyoruz; örneğin bkz. J. Lojkine, *La politique urbaine dans la région parisienne* (1973) ve *La politique urbaine dans la région lyonnaise* (1974); ikisi de Paris'te Mouton tarafından yayımlandı.

Bu *eğilimin* anlamı, toplumsal halk hareketlerinin son zamanlarda ortaya çıkan siyasi görünüşleriyle ilişkilendirildiğinde daha iyi anlaşılabilir. Son yirmi-beş yıldır, Batı Avrupa Sol'u uygun zamanı kollayarak işçi çıkarlarını savunurken, bir yandan da sosyal-demokrat kapitalist örgütlenme ve siyasi yalıtılmışlık seçenekleri arasında ikiye bölündü. 1968'den beri meydana gelen toplumsal mücadeleler, ekonomik kriz, burjuvazinin siyasi gücünün zayıflaması yeni bir durumun ortaya çıkmasına yol açtı. İtalya, Fransa ve farklı biçimlerde diğer ülkelerde de, bazılarının *sosyalizme demokratik geçiş* olarak adlandırdıkları yeni bir siyasi alternatif biçimlenmeye başladı. Bu yaklaşım Kış Sarayı (*Winter Palace*) nostaljisinin ötesine geçmeye çalışırken, sınıfsal içeriği nedeniyle devletin tarafsızlığını naif bir şekilde kabul etmeye yanaşmamaktadır. Burada amaç, devlet kurumlarını demokratik yollarla denetleyerek (özellikle seçimler aracılığıyla) ve toplumsal ilişkileri dönüştürerek ilerlemektir zira bunlar olmaksızın ekonomik tedbirler yalnızca varolan sistemi rasyonalize etmeye yarayabilir. Devletin sınıfsal çözümlemesi böyle bir strateji ile nasıl uzlaştırılabilir? Bu ancak yaşadığımız tarihsel dönemde belirleyici olacak 'yeni bir kolu' devreye sokarak gerçekleştirilebilir: henüz kurumları denetim altına almadan önce toplu bir bağlılığın sağlanması ve bilinçli bir desteğinin kazanılması. Nesnel çıkarların savunulması yoluyla bilincin dönüşümü için gerekli tek bilinen yöntem, bu çıkarların *mücadele içinde* ve *mücadele yoluyla* keşfedilmesidir. Toplumsal mücadelelerinin 'sokak çatışması' imajından uzaklaştırılabilmesi için gerekli koşul, devletin çeşitli sektörlerinin ve kademelerinin yönetimi de dahil olmak üzere, baskı yapabilecek tüm araçları mücadelenin içine çekmektir.

Eğer işçi sınıfı, durumunun en fazla bilincinde olan ve burjuvazinin çevresindeki güç odaklarına alternatif oluşturan siyasi örgütlenmeleri en fazla destekleyen sınıfsa, bunun en önemli nedeni, üretim sürecinde sahip oldukları temel konuma bağlı olarak örgütlenme ve mücadele deneyimine sahip olmalarıdır. Artık 1970'lerde Batı Avrupa'da işçi sınıfı kendi başına bir sosyalist alternatifi ortaya atacak durumda değildir. Bu ancak, kapitalizmi aşma hedefiyle *nesnel olarak ilgilenen* ve bu gereklilik ile olasılığın *öznel olarak*

bilincinde olan halk sınıflarının örgütlenmesiyle gerçekleştirilebilir. İşçi sınıfı sosyalist projenin temel eksenini oluşturmaya devam ederken, bunun gerçekleştirilmesinde tabanı genişletmek için gerekli toplumsal katman, yeni küçük burjuvazi olarak tanımlanan ücretli sınıflardır. Eğer bu kişiler artık işyerlerinde mücadele veriyorlarsa, bu durum onlara, işçi sınıfıyla çıkarlarının benzerliğini kavrama, aynı zamanda da ortak kaynakların devlet tarafından yönetilmesinde yoğun olarak gözlemlenen sistemin mantığına karşı direnişlerinde ortak olduklarını farketme olanağını da vermektedir. Bu bilinç ise en fazla kentsel protestoların içinde yer almakla oluşmaktadır.

Tam da bu nedenle kentsel mücadeleler, yerel siyasi alternatifler, ortak tüketim ve kent planlaması hakkındaki tartışmalar mevcut siyasi dinamikte çok önemli bir rol oynamaktadır. Eğer *grands ensembles*'dekiler Sol'a oy veriyorlarsa, bunun nedeni beton binaların onları yabancılaştırması değil, tüketimin toplumsallaşmasının oturanları biraraya getirmesi, bağılıklarını kuvvetlendirmesi ve ekonomik aktör olarak devlete, onun yerel ve ulusal siyasi aygıtlarına karşı verilen mücadeleleri geliştirmesidir.

Giderek daha açıkça ortaya çıkan bu eğilim, paradoksal bir nitelik taşımaktadır zira ilk olarak 'kentsel sorunu' siyaset sahnesine çıkararak hakim sınıflar olmuştur; emek ve sermaye arasındaki çelişkinin yerine yaşam kalitesi sorunlarını yerleştirmek istemişlerdir.¹¹ Ancak toplumsal çelişkileri 'dogallaştırmaya' çalışan ve dolayısıyla çözümü teknik bir sorun olarak tanımlayan bu örtük çaba, önemli bir 'körlük' ('oversight') tökezledi: yaşam kalitesi bir bağlam değil, bir pratiktir ve eğer bu pratik, kentlerin örgütlenmesinde yeni toplumsal çelişkilerin keşfedilmesine yol açıyorsa, sınıf ilişkilerinin *bütünüyle* (ensemble), diğer bir deyişle, iktidar ilişkileriyle de sıkı bir şekilde eklemlenmektedir. Bu nedenle, kent ve iktidar arasındaki ilişki mevcut kentsel sorunsalın merkezinde yer almaktadır zira eğer iktidar kenti biçimlendiriyorsa, bunun ortaya çıkardığı hareketler de iktidarın dönüştürülmesinde stratejik bir rol oynayacaktır.

¹¹ Bkz. M. Dagnaud, *Ideologie urbaine de la technocratie*, yayımlanmamış doktora tezi, Ecole des Hautes Etudes, Paris, 1976.

IX. SONUÇ: KENT ARAŞTIRMASINDA YENİ SAHALAR

Burada sunulan çözümler bize, gelişmiş kapitalist ülkelerde 'kentsel' olarak anlaşılan her şeyin, hem pratikte hem de kullandığı ortamda ortaya çıkan dönüşümünü değerlendirme fırsatını vermiştir. Buradaki en belirgin özellik, *kentsel politikanın* kentleşme sürecinin merkezinde yer alması ve siyasi sürecin bütününde gitgide önemli bir rol oynamasıdır. Dolayısıyla, iktidar ve kent arasındaki ilişkileri anlamak, birinin ya da diğerinin anlamını kavrayabilmek için zorunlu hale gelmektedir. Ayrıca bu ilişkiler, ancak toplumsal sınıfların genel dinamiği içinde sunulduğunda anlamlı olmaktadır. Bu dinamik yalnızca sosyo-profesyonel gruplar arasındaki toplumsal eşitsizliğe karşılık gelmez; her şeyden önce sınıf mücadelesinin tarihsel süreci ile tanımlanmalıdır. Diğer bir deyişle, iktidar ve kent arasındaki ilişkiler, her sınıfın, toplumsal örgütleri kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirme yetisini geliştirmesi açısından incelenmelidir. Buna, kentin toplumsal pratikler alanında yapılan müdahaleler de dahildir.

Bu alanın *gelişmiş kapitalizmde* ortak tüketim araçlarının üretimi, dağıtımı ve yönetimine genelde nasıl karşılık geldiğini ana hatlarıyla vermeye çalıştık. Bu yeni kentsel araştırmanın ilk sonucu, kentsel olanı ideolojik kılıfından sıyrarak bu sorunsalın yapısal olarak tekeli kapitalizmin geçirdiği değişimlerden kaynaklandığını göstermek olmuştur. Tekelci kapitalizmin ortak mal ve hizmetler alanında ortaya çıkardığı çelişkiler devletin müdahalesine yol açmış, ancak devlet bu süreci düzenlemekten çok çelişkileri arttırarak konuyu siyasileştirmiştir. Bunlar Paris'deki kentsel yenileme programı ile Dunkirk'deki kentsel planlama deneyiminden çıkardığımız sonuçlardır. Dolayısıyla, kent politikaları kentsel ya-